

GJUHA SHQIPE – GJUHA E PARË BËLBËZUESE E NJERËZIMIT

E lashtë si pellazgët hyjnorë, në buzët e të cilëve lëvrinte, kur ata të parët përshkonin lirisht Evropën e virgjër, gjuha shqipe mund të pretendojë për lavdi, që ka ndikuar në formimin e fjalorit helen¹.

GEGËNISHTJA, FIDANISHTJA E GJUHËS EVROPIANE

Jo pak publicistë e shkrimtarë (I. Kadare, A. Koçollari, etj.), gjuhëtarë vendas e të huaj, (E. Çabej, J. Kastrati, etj.), albanologë (G.Hahn, G.Majer, N.Jokli, H. Petersen, etj.) deri në njerëz të besimit fetar e të historisë (botimet e fundit me autor francez) ose të guximtares së re historiane, Elena Kocaqi Levante, ose të sumerologut të vetëm shqiptar inxhinieri Anastas Shuke kanë shkruar në këto dy shekuj për rolin perandorak të gjuhës shqipe, me atë të mbrojtjes dhe shpjegimit të gjuhëve evropiane. Shpesh janë dukur si beteja të humbura, jo rrallë si një sëmundje patologjike patriotësh, por kur me pak kujdes kqyr se shqipja e ruajtur në male, që historikisht kurrë nuk janë pushtuar, apo kur vëren se kjo *gluhë* bëri që Homeri, jo vetëm të shkruajë veprat epike parahistorike, por me mijëra vargje (16,000 të tilla), duke filluar nga ato njërrrokëshe, të luhen në lahutat njëtelëshe, duke përcjellë rrjedhat historike, kodet e gjuhës, mesazhet e trimërisë deri në etydet e dashurisë për jetën, nuk mund të stepesh e të përkundruallosh gjuhën tënde me simotrat e saj evropiane. Nuk e teprojmë po të themi se ajo na paskësh qenë fidanishtja e këtyre gjuhëve. Po të doni mos guxonit ta mendoni, sepse edhe sikur të duash të mohosh faktet, ai (fakti) është brenda. Këtë fakt na e përsërit jo pak herë albanologu prof. Georg Hahni, i cili thoshte se:

Shqiptarët janë pasardhës të Ilirëve, ndërsa Ilirët janë pasardhës të Pellazgëve... Shqiptarët janë stërnipërit e Pellazgëve²

Ka shumë të ngjarë që Zoti të ketë paracaktuar fatet e dy popujve, si atë izraelit ashtu edhe atë shqiptar, të cilëve u ra për pjesë barra për t'u munduar, në mënyrë që të tjerët të përparonin, sikundër tamam i ndodh prindërve për fëmijët. Ata i ngjasin një çifti të porsamartuar, ku historia në fillimet e saj, i ngarkoi me rritjen dhe zhvillimin e popujve të tjerë, ku njëri - ati, (izraeliti) duhet të ruante begatinë, pasurinë, ndërsa tjetra - mëma (Arbënia) kujtesën e tyre, si një "mother board" kompjuteri, me anë të gjuhës. Ndaj dhe nuk janë rastësi në mijëvjeçarët e fundit këto dy karaktere të këtyre dy popujve. Po të doni, mundohuni dhe gjeni, qoftë edhe një jashtë-martesor tjetër. Historia nuk bën shaka, as nuk luan, por thjesht të dëftën. Le të fillojmë. Albanologu i famshëm Man mendonte se:

¹ Faik KONICA, Albania, 1897/1

² Johann Georg von HAHN, Albanesische Studien, 1854, me referencë nga Aleksandër Stipceviq, Ilirët, fq.7, v.2002

gjuha shqipe ka dalë nga Jafeti, i biri i Noes dhe se krijoi gjuhën shumeriane, elamite, aziatike dhe kaukaziane³.

Nga shkencat gjeologjike mësojmë se lindja dhe zhvillimi i njeriut përkon me epokën e Kuaternarit, që zanafillon qysh 1,8 milion vjet më parë, por që eshtrat e para janë gjetur këtu e 900 mijë vjet, madje, sot ka edhe raste që mendohen të kenë jetuar deri në tre milion vjet më parë⁴.

Ndalemi tek kjo epokë, sepse njohja dhe përcaktimi i cikleve akullnajor, ndërakullnajor dhe post akullnajor, të kryer nga matematicieni kroat Milankoviç⁵ disa dekada më parë është e një saktësie të madhe, ndryshe nga epokat e mëparshme gjeologjike. Nga ana tjetër, këto cikle kanë kushtëzuar gjezdisjen e njeriut të parë, të dytë e me radhë, migrimin e turmave të popujve drejt hapësirave polare dhe/ose ekuatoriale. Shkolla historike e luftës së madhe nga Albert E. Mckinley⁶ thotë se:

Populli shqiptar rrjedh prej racës më të lashtë të siujdheses ballkanike; gjuha e tyre është e lashtë e folur në Evropë.

Dihet se njeriu ka lëvizur shumë ngadalë në evolucionin e vet, aq sa pas 120 mijë vjetësh⁷ arriti të mbërthejë një shklop si penë me dy gishta, aq sa pas pothuaj një milion vjetësh arriti të formojë dhe të ruajë zjarrin (40 mijë vjet më parë), por ne do të rrekemi me periudhën qysh nga shpikja e rrotës (12 mijë vjet më parë) ose me periudhën pas ciklit të fundit akullnajor (18 mijë vjet më parë)⁸, që çuditërisht përkojnë me hirin më të madh vullkanik të njohur deri më sot, ose që përkojnë me periudhën pas-atlantide të humbur⁹, që të mbërrimë tek fatet e stisura, të ngarkuara, të popujve të stisur (shih Fig. 1). Kjo është edhe historia më mirë e njohur sot për mbarë njerëzimin, ku cikli i fundit akullnajor bëri që njerëzit anekënd hapësirave të akullta veriore të shtegtonin dhe të përziheshin me njerëzit e hapësirave të ngrohta.

Kështu shpjegohet fakti që fiset mongole, disa prej të cilave të quajtura *arian* zbritën dhe u shkrinë me fiset e Mesdheut të sotëm, nga ku ne kemi kulturat, gjuhët dhe sjelljet e para, ku njeriu filloi të matej me njëri-tjetrin dhe me natyrën¹⁰. Është koha kur, për tre mijë vjet, njeriu studioi sjelljet e kafshëve për të renditur sjelljet e veta dhe sjelljet e yjeve për të shpjeguar ndodhtë e mëdha si të ftohtin e klimës, hirin vullkanik, përmbytjen e lidhur me të ngrohtin e

³ Man, sipas Referimit nga Dh. Pilika te libri “Pellazgët, gjuha jonë e mohuar”, v. 2005

⁴ Reader’s DIGEST, The Last Two Million Years, fq.13, 1973

⁵ Sazan GURI, Stratigrafia Sekuenciale, fq. 85, 2006

⁶ Albert E. MCKINLEY, A School History of the Great War, fq. 27

⁷ Sazan GURI, Psikologjia e Ushqyerjes, fq.61, 2011

⁸ Vail ET AL, Ciklet e Ndryshimit Global të Nivelit të Detit, fq. 25, 1989

⁹ Përparim ZAIMI, Atlantida, fq. 45, 2015

¹⁰ Ananda MARGA, Food for Thought, fq 35, 1987

klimës, etj.¹¹). Në këtë periudhë e në vazhdim, fillon cikli ndër akullnajor: i asaj të ngrohjes, rritjes së nivelit të detit (highstand of the sea level), fillimisht ngadalë dhe sot më shpejt, gjë e cila ka kushtëzuar lëvizjet migruese të njerëzimit drejt veri-perëndimit, drejt tokave, ku dimri pasohet nga pranvera, vera e vjeshta. Një tjetër albanolog shprehet se:

në të gjithë Ballkanin, janë shqiptarët që kanë ruajtur numrin më të madh të elementëve glotologjikë aborigjenë, e thënë thjesht, janë i vetmi popull që ka ruajtur zanafillën e fjalëve të njerëzimit.¹²

Për parantezë mund të themi se cikli i plotë akullnajë-akullnajë, (lowstand to lowstand of the sea level), zgjat së paku nga 19,000 deri 21,000 vjet, ndërkohë që historia e tokës ka kaluar atë akullnajore dhe sot ndodhet në gjysmën e dytë: atë të ngrohjes, e cila fillimisht, siç e përshkruam më sipër, nis ngadalë, për shkak të pozicioneve në hapësirë të tokës, hënës dhe diellit dhe më tutje merr për më shpejt, siç po ndodh sot. Ndaj edhe njerëzimi me kulturat e gjuhët përkatëse ka lëvizur më ngadalë në mijëvjeçarët e parë, para Krishtit sesa në ato pas Krishtit.

U zgjatëm këtu për të dëftyer, pse kultura proto-evropiane (pellazge) prej pesë-gjashtë mijë vjetësh lëvizi aq ngadalë drejt asaj Babilonase dhe mandej drejt asaj Egjiptiane¹³ për t'u mishëruar sërish tek ajo pellazgjike (kretake, mikenase, trojane, ilire, arbane, gegënishte, shqiptare qysh 2000 - 3000 vjet para Krishtit deri më sot), ndërkohë që kjo e fundit lëvizi, jo më me mijë vjeçarë, por me shekuj drejt kulturave e gjuhëve më në veri-perëndim. Kjo ka ndodhur pikërisht, sepse;

- *ngrohja ose “highstand-i” ka shtuar ritmin;*
- *popujt rriten, hapësirat për mbijetesë zvogëlohen;*
- *“organizimi i kurdohershëm shoqëror formon gjithmonë njerëz të pakënaqur dhe që duan të kërkojnë e të gjejnë hapësira e organizime të reja.*

Mbi këto motive u ravijëzuan popujt me bazë pellazgjike, me shtrirje për shkak të kushteve të sipërpërmendura nga Persia e at'hershme deri te keltët e Britanisë së sotme, të cilët përmblohdën dhe shpërndanë sipas një kodi të vetëm gjenetik, kulturat, gjuhët dhe zakonet e të parëve të tyre (pellazgë). Pra, pas një milion vjetësh mbijetesë të njerëzimit, pas dhjetë mijë vjetësh përpjekjesh të këtij njerëzimi për kulturë, gjuhë e dije për të zotëruar e përdorur natyrën, Zoti cakton dhe binjakëzon dy prindër (izraelitët dhe shqiptarët), që të kujdesen t'i mbrojnë, dhe si në një pergamenë t'i ruajnë. A e kanë përmbushur këtë rol këta dy prindër të njerëzimit?!

¹¹ Sazan GURI, *Psikologjia e Ushqyerjes*, fq. 57, 2011

¹² Aleksandër STIPÇEVIQ, *Ilirët, Histopria, Jeta, Kultura, Simbolet e Kultit*, fq.18, v.2002

¹³ Rider's DIGEST, *The Last Two Million Years*, fq. 35, 1973

Shqiptarët apo Pellazgët e atëhershëm jetonin deri në Kaukaz, që njihet si vendi me historinë më të vjetër të njerëzimit, në afërsi të të cilëve edhe Nuhi e groposi Arkën e tij për vazhdimësi të jetës në tokë. Që atëherë e deri më sot, pas dyndjes së madhe të popujve, një pjesë e pellazgëve luajti rol kyç në formësimin, lidhjen dhe rrjedhjen e popujve të rinj, kurse ekstrakti pellazgjik, apo ADN-ja e qenies pellazgjike, për ta ruajtur origjinalitetin e vet, u tkurr në të dyja anët e tokës së tyre, të tërhequr në male për një periudhë shumë të gjatë, ku njëri vend është Albania e sotme, tjetri është në anën e kundërt të territorit të tyre, Albania kaukaziane. ADN-ja e tyre është përhapur edhe nëpër kombet e tjera të krijuara më pas nga popujt bazë, një nga të cilët ishin pellazgët.

Historia ka treguar se pa shumë nga dijetarët me origjinë izraelite, sot mbarë njerëzimi nuk do të kishte as teorinë e relativitetit, as atë të kapitalit, as tregimet e Cvajgut deri në as thesaret e sotme botërore, sikundër as pa gjuhën e ruajtur në monotelin lahutë nga shqiptet e maleve nuk do të shpjegohej dot origjina dhe mbrojtja e fjalëve të Homerit, ku 500 fjalë të epopeve të tij¹⁴, sikur janë marrë sot, ku mbi 300 fjalë të tjera janë të pastra dhe tingëllojnë ende shqip, sakaq pjesa tjetër shpjegohet përsëri vetëm dhe falë gjuhës së ndritur e të hyjnishtes gegënishte.

Dëgjoni dhe shihni veprën teatrale të Antigonës në greqishten e vjetër dhe do të shihni se cila është baza gjuhësore e saj.

Merrni dhe krahasoni gjuhën etruske të toskanëve Italianë dhe do të kapeni nga ndjenja, se ky popull para se të formonte Romën e romakët në vitet 760 p.K., më parë ka zbritur nga krahina e Toskërisë epirote, sot shqiptare apo Tirana e dikurshme sic do ta shohim në këtë libër dhe në atë shoqërues të saj (Misioni i Shqipes dhe i Shqiptarëve).

Merrni dhe krahasoni, jo vetëm tiparet antropogjenike, zakonet, temperamentin, por edhe gjuhën e popujve gjermanikë, dhe do të kënaqeni që jeni njësh me ta, aq sa edhe pyetjen “shprehen dojce” duket sikur e thua po aq shqip. Jo më kot, albanologët e parë vijnë nga këta popuj, të cilët në përpjekje për të gjetur rrënjët e gjuhës së tyre iu desh të njihnin deri në themel gjuhën e lahutës së maleve, gjuhën e gegënishtes së atëhershme dhe të sotme, se ndryshe nuk gjenin, as tokën e as bimën fidanishte nga kishte rrjedhur gjuha e tyre.

Merrni dhe krahasoni vetitë, dëshirat dhe gjuhën e keltëve të Britanisë, mbi substratin e të cilit gjalluan popujt anglo-sakson, ku veç të qenit bujk të ndershëm, sikundër dhe vëllezërit e tyre pellazgjikë këtu në Arbanë, përdorin të njëjtat fjalë për të tipizuar punët, sendet, kafshët, perënditë e asaj kohe, të cilat do t'i trajtojmë në një shkrim të mëpastajshëm. Pa lë po të krahasojmë gjuhën tonë me ato të popujve të vjetër të vendeve të Ballkanit, (dakët, trakët)¹⁵, ku

¹⁴ Giuseppe KRISPI, *Memoria Sulla Lingua Albanese*, fq. 38, 1831

¹⁵ Stefan SCHUMACHER, *Buletini “Historia e Shqiptarëve”*, fq.42, v. 2012

më tepër duket se kemi të bëjmë me dialekte të asaj gjuhe sesa me kufij gjuhësor. Por meqë jemi te dialektet, vetë gjuhëtarët thonë se:

një gjuhë me shumë dialekte tregon vjetërsinë e saj.

Pra, në tallazet e shekujve, shumë popuj (Dakët, Maqedonasit, Keltët, Dardanët, Galët, etj.) së bashku me gjuhët dhe kulturat e tyre u asgjësuan, duke iu mbivendosur gjuha dhe kultura e ushtrive pushtuese (Greke, Romake, Anglosaksone, Sllave, etj.) (Fig. – 5), por si për të dokumentuar historinë, vetë Zoti Ia e ruajti thellë në male një gjuhë, pikërisht gegënishten, paraardhësen dhe pasardhësen vertikale më të drejtpërdrejtë dhe më siameze me gjuhën trung pellazgjike, ku secila gjuhë nga ato të sotme evropiane merrte atë fidan, që mund t'i përshtateshin apo të rrumbullakoste diftongjet e belbëzimet në përputhje me klimën e vet.

Gjatë kësaj rruge sa kacafytëse as edhe sflitëse, gjuha shqipe humbi ushtarë, por është sot krenare se me to formoi ushtri të reja. Në rrokopuja shekullore, gjuha shqipe humbi ca kalorës, por me ta ndihet princshë, sepse formoi principata të reja. Në këto kapërxyelle, ajo nuk ka humbur kurrsesi luftën, sepse vazhdon të ecë me mbret e mbretëreshë, me torre e torreshë, që edhe sot, kur gjuhët e tjera kanë nga një hall vijnë e falen tek ajo për të gjetur derman.

Shqip	Greqishte homerike	Greqishte e sotme
anda ënda	andha	efkaristis
arë	arura	horafi
bashkë	vask	porevume
deti	theti	thalasa
dru	dris	ksilo
dhe, dheu	dhor, dha	ji
edhe, dhe	idhe	qe
errët	ere-vos	skotos
ethe	ethir	piretos
flas	flio	milao
fryma	frimao	fisima
iki	iki	fevgo
kalë	kelis-tos	alogo
korr	kir	thiro
krua	krunos	vrisi
kri, krye	krithen	qefalo
leh, lind	leh	jenieme
lepur	leporis	lagaes
lesh	lesios	mala
lig	ligos	adhinatos
loz	lizo	pezo
lutem	litome	parakalo
marr	mar-ptō	perno

nëm	nëm	katara
-----	-----	--------

Tab. - 1 *Tabelë krahasimore e gjuhës geqe me greqishten homerike dhe greqishten bizantine, ku lehtësisht kupton se gjuha e vjetër greke, sikundër të gjitha gjuhët e tjera evropiane që do të shohim në këtë libër, s’janë gjë tjetër, veçse ledhatime të gjuhës Geqe – Mirënjohje Altin Kocaqes¹⁶.*

Gjithsesi, siç do ta shikoni më poshtë në fjalorthin e stisur, ka shumë fjalë që e bëjnë gjuhën shqipe, të paktën simotër të gjuhëve evropiane, por kur arrin dhe iu shpjegon etimologjinë ose i shpëton apo i lidh me origjinën, pse trembemi të themi se është mëma e tyre, aq më tepër kur sintaksën e ka kështjellë, sipas gjuhëtarit prof. Gjovalin Grudës. Po mirë ky do thoni ju, të dashur lexues, është i yni. Po të huajt, si Lejbnici pse na mëson se:

“Gjuha shqipe ishte gjuhë themelore e kontinentit, gjuhë e ilirëve të vjetër”¹⁷

Po prof. Johann von Hahns, pse na përsiat¹⁸ se:

“Shqipja rrjedh nga ilirishtja dhe ilirishtja nga pellazgjishtja” ?

GEGËNISHTJA, BËRTHAMA E GJUHËS SË PERËNDI(VE)MIT

Gjuha shqipe bashkon dhe jep bukuri të brendshme deri në vlera shkencore¹⁹.

Dihet se njerëzimi në lindjen e vet qysh prej një milion vjetësh ka fjalosur, duke komunikuar me gishta, pastaj me belbëzime, (*b, m, p*), paskëtaj me tinguj (zanore), por që në dhjetë mijëvjeçarin e fundit, pas shpikjes së rrotës, pas grumbullimit të njerëzimit në një hapësirë pranë ekuatoriale (Indi, Babiloni, Mesdhe), nga nevoja e një komunikimi për një bashkjetesë më të gjerë e më civile, ai arriti të bashkojë tingujt e bashkëtingujt, duke formuar rrokjet e para për pjesëtarët e familjes, (*at, am*), për sendet shtëpiake, për kafshët e pyllit e të shtëpisë, (*uk, qe, bull*) për bujqësinë (*grun, misër*), për sendet (*rrot, tav*), por njerëzëshe ama. Shikoni me pak vëmendje, se si fëmija, që kur lind e deri në moshën 12 vjeçare përsiat gjenealogjinë e zhvillimit njerëzor, si në kuptim të të menduarit, ashtu edhe në sendërtimin e gjuhës, si në kuptimin anatomik të zhvillimit të organeve, ashtu dhe në atë të funksioneve biologjike të tyre.

Kjo është po aq e vërtetë, sa edhe përsëritja tjetër, që ai i bën gjenealogjisë së jetës së gjallë të natyrës, kur ai është në barkun mëmë nga fara deri tek lindja, ku ai pasqyron tërë historinë e zhvillimit të jetës nga qeniet më të ulëta një apo shumë qelizore deri tek sistemi më i lartë

¹⁶ Altin KOCAQI, *Dokumenta Historiko-Gjuhësore*, fq. 52, 2013

¹⁷ Gottfried LEIBNIZ, *Correspondence in Albania Language*, 1695

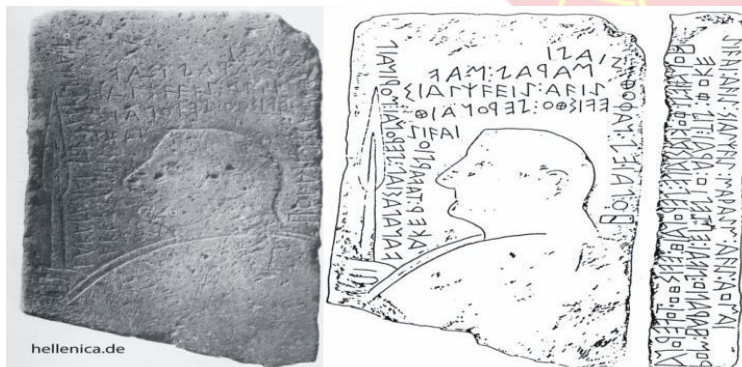
¹⁸ Johann Georg von HAHN, *Albanesische Studien*, v.1854

¹⁹ Faik KONICA, *Revista Albania*, 1897/1

gjitar. E theksuam fort këtë zgjatje, për të treguar, se njeriu, edhe pa matje apo pa gjetje të mirëfillta nëpër guva e gurë të mbishkrimeve të fillimeve të murmuritjeve njerëzore, mund ta interpretosh si fakt, që ai njeriu i dhjetë mijë viteve më parë (Pellazg) ka filluar të formojë tingujt dhe bashkëtingujt në rrokje, sigurisht një rrokëshe, të pa bërë ende dy a më shumë rrokëshe, pa prefikset apo sufikset e gjuhëve të përpunuara e të pasuruara më vonë, si ajo greke e latine. Pra, jemi në kohën kur flitej thjesht, që mjafton të merreshe vesh, kur flitej prerë, për t'i dhënë ton fjalës apo urdhrit deri në shkoqur për të shprehur një dhimbje apo një ndjenjë.

Tipari tjetër i gjuhës në këta mijëvjeçarë ishte se ajo nuk shkruhej, me përjashtim të mbishkrimeve në varret e të parëve të vendit (Fig. – 1), por ruhej në vargje dhe përcillej ose me këngë me anë të veglave shumë të thjeshta, fillimisht si lahuta, fyelli, ose pa këngë, me anë të rapsodive (Fig. – 2), duke i vjershëruar me gojë. Kësisoj, u përcoll Iliada e Odisea dhe në katër shekujt e errët të historisë evropiane dhe/ose pellazge (1190 deri në mbërritjen e grekëve për herë të parë në tokën e epërme kontinentale, ndryshe e quajtur Epir - i epërm, i sipërm, mbi det ose kontinent), deri në daljen në skenë të Homerit, që veçse i grumbulloi këto vjersha popullore nga copëza në të tërë.

Fig. – 1 Një nga pllakat e shumta të varreve, ku të parët tanë, veç atyre në papiruse e lëkurë dhie linin dhimbjet dhe këngët e tyre. Me mençurinë e tyre na lanë të kuptonim, nëse një ditë

dinakëria njerëzore do të falsifikonte historinë, duke shkumbosur e manipuluar, fillimisht, ato më të lehtat, si shkrimet në papiruse e lëkura dhie, pastaj ato nëpër varre me çekiç e acid, se kjo lojë nuk mund të vazhdohej deri në fund, sepse ata lanë stela, shtylla, pllaka varresh,

që natyra i ndihmoi t'i mbulonte në mijëvjeçarë dhe e vërteta do të vononte, por një ditë do të dilte prej këtyre pllakave, dhe jo pak, por 90,000 shumere dhe 12,000 etruske, të cilat lexohen si kjo pllakë e Lemnosit, veçse shqip, madje shqipe e sotme – mirënjohje Muharrem Abaza²⁰.

Madje, tregimi i tyre vazhdoi dhe në kohën e Sokratit të madh, (shekulli i V, IV p.e.s.), i cili jo rrallë këmbëngulte që të mos shkruhej gjuha se do të humbiste bukurinë e zanit²¹. Në shekullin e III p.e.s. e më tej, fjala, në ndryshim nga vendasit që e ruanin si forcë të të parëve të vet, u ngjiti mbi lëkura në popujt e formuar rishtas si tek grekët e latinët. Në shekullin e III

²⁰ Muharrem ABAZAJ, *Pellazgët kanë folur e shkruajtur shqip*, fq.135, 2013

²¹ Filmi Hollivudian mbi Sokratin,

p.e.s. e më tej, vjersha, në ndryshim nga vendasit që e rapsodonin si kod të stërgjyshërve të vet, u shtyp mbi letër në popujt e dalë tashmë në histori si grekët e latinët. Sakaq, ata (vendasit) ruajtën magjinë e fjalës, edhe si kundërshti të “modernëve të vet”, që pasi iu morën kulturën, doket, zakonet, veshjet, pastaj i quajtën barbarë (të huaj, në kuptimin të egër, të ashpër, malësor, malok, të pagdhendur deri në të paqytetëruar). Ndaj, fjalën e kthyen, ndryshe nga letra e tyre që grisej, vyshkej, keqinterpretuhej, keqkopjohej, në institucion besë të shoqëruar me institucionin e ligjit të quajtur Kanun.

Fig. – 2 Instrumenti i parë muzikor i njerëzimit, sikundër njërrokëshi shqip që formoi gjuhën e botës, edhe kjo vegël shërbeu si bazë e transmetimit të këngës, rapsodisë, rrëfenjave, deri në formimin e veglave të tjera muzikore si çiftelinë, apo violinën e pastaj kontrabasin, etj.

Në fakt, barbarë nuk ishin ata që u gjetën dhe që jetonin në trojet e tyre, duke filluar nga kufijtë e Azisë së afërme (sot perëndimi i Turqisë- hititët) deri në brigjet e Danubit në lindje apo zonat veriore të Spanjës (Baskët - grup pellazg i ardhur pranë Pirrenejve - përrenjve, e që qëndronin bashkë), por ata që erdhën prej popujve egjiptinaë-fenikase (grekët apo të larosurit), si dhe italikët e galët, që zbrisnin nga veriu i Evropës, herë pas here, se donin pak behar e yshyre mesdhetare. Vëre re sot me kujdes, lexonjës i dashur! Cilët janë barbarë apo cilët plaçkitin sot? Ata që jetojnë në trojet e veta si *levendas* (të *le* në atë *vend*) apo ata që zbresin dhe iu pushtojnë këtyre tokat. Barbarët e vërtetë të asokohe pasi përdorën hurin, pasi zunë sipërfaqet urbane, pasi uzurpuan edhe tokat e bukës, pasi shkretuan monumentet e tyre gatiten për të përdorur trurin, duke hartuar tashmë filozofinë se “çdo grek i keq është më i mirë se barbari më i mirë”, aq sa Aleksandri i Madh u detyrua nga problemet e kohës së vet që tekstualisht të betohej se:

“Të mos ndajmë njerëzit, siç bëjnë mendje ngushtët tek grekët dhe barbarët. Të mos na interesojë prejardhja e qytetarëve, sesa raca nga të cilët vijnë. T’i vlerësojmë vetëm me një kriter, meritën. Çdo të huaj të mirë duhet ta konsiderojmë grek, dhe çdo grek të keq ta konsiderojmë më të keq nga barbari”.

Por, mbi të gjitha u hartua edhe një filozofi tjetër, se çdo njeri duhej të harronte se nga kishte ardhur, të harronte se kujt populli apo kujt race i përkiste. A nuk ishte Aristoteli, një nga ata që e pësoi dhe e mohoi origjinën e tij, madje vetë ai si viktimë e kësaj filozofie e gjente prehjen, duke mësuar nxënësit e tij si Aleksandrin e Madh të harronte origjinën prej Epirit të madh nga i rridhte e ëma, Olimbia²², apo prej Thrakisë - Ilire (Maqedonia e sotme) prej nga i rridhte i ati (Filipi). A nuk është e njëjta sindromë edhe sot?! Por, Aristoteli, nuk e dinte se e ëma (Olimbia,

²² Mexhit KOKALARI, *Aleksandri I Madh*, v.2005

Fig. - 3) i vinte nën jastëk të Birit të le si në andër (Aleksandër), librat dhe portretet mbi Akilin, Priamin, Hektorin, të cilit i kishte gjak prej nga rridhte, ndaj u rrit me kulturën e filozofit dhe dashurinë për të parët e vet.

Fig. – 3 Medalion i Artë nga Muzeu i Selanikut, që paraqet Olimpinë e bukur dhe ngashënjyese, gruan e Filipit II dhe nënën e Aleksandrit të Madh. Siç dihet, Olimpia (gruaja e katërt e Filipit II) ishte fille orpheline e mbretit të Molosëve.

Barbarët e vërtetë me hu e me tru bashkë filluan të hartonin ligje si t'i ngarkonin me taksa ata që nuk përqafonin filozofinë e të harruarit të etërve të tyre, duke i detyruar të shpërnguleshin përgjithmonë nga trojet mijëvjeçare të të parëve të tyre (parents, *angl.*; *parenti*, *ital.*, - kupto: fjala bazë e tyre është shqip edhe sot - të parët, ndërkohë që nuk ekziston në gjuhët përkatëse fjala një rrokëshe “e, i par”). Në kësi rastesh ka pasur jo pak ballafaqime, jo pak ndeshje, jo pak luftëra, që janë veçse derdhur në etyde e rapsodi trimash (Gjergj Elez Aliaj) deri në poema epos kreshnikësh (Oso Kuka e Homerit të sotëm: të pavdekshmit Fishta)²³. A nuk është e njëjta sindromë edhe sot, që po ndërrova fenë, emrin, kombin, ti bëhesh po aq qytetar grek apo italian. Rezultati?! Lëshim hapësirash urbane. Lënie sipërfaqe toke fushore. Pasoja?! Rrokje të kodrave e maleve, si në zonat pranë detit dhe në ato sipër, së pari për t'u mbrojtur. Nga kush? Nga barbarët. Nga ata që gjuhën që gjetën e bëlbëzonin “bër-bër” ose “bl-bl”, prej kësaj del edhe “belbëzimi”. Edhe sot, në krahina të caktuara të vendit, ende përdoret për ata që janë injorantë fjala “bl-bl”. Më kujtohet shprehja e nënokës time për një bujk që nuk mësonte dot shkrim e këndim dhe ngelte në klasë vit pas viti, dhe që fshatarët e pyesnin: “Ku je o Beqir?, “Në blë blë blë” ose “bër - bër - bër”. Kësisoj ishin ata që mezi mësonin gjuhën e vendit, apo gjuhën e gjetur që kishin vështirësi në të mësuar dhe nga vendasit (Pellazgët, Ilirët) quheshin “barbarë”²⁴.

Gjeografët e historianët e vjetër grekë, duke mos njohur gjuhën e fiseve fqinje, që ndryshonte nga gjuha greke, i quajtën banorët “pellazgë” (pelarg – të ardhur prej larg) ose barbarë (që flisnin gjuhë tjetër ose të huaj), në mënyrë që vetë të quheshin vendas. Harruan se termi “levend” (i le apo lindur në atë vend) dhe *autokton* (a i tokës ton) shpjegohej me anë të gjuhës së atyre që gjetën *levend* në atë vend ose që ishin nga ajo tokë. Vonë, vonë, pas disa shekuj bashkëjetese ose pas një fuqizimi konkurrues, këta të ardhurit filluan t'i kthenin reston, duke iu gjegjur se bër-bër, apo analfabet apo të huaj për ne, e për këtë shtet apo për këtë vend që ne po ndërtojmë, jeni ju vetë.

²³ Gjergj FISHTA, *Lahuta e Malcisë*, v.2003

²⁴ TUKIDIDI, *Lufta e Peleponezit*, Straboni, *Geografika Vol.1*

Vetë gjuhëtarët grekë, ndonëse me keqardhje janë të detyruar të pranojnë këtë shkëputje prej pellazgëve, prej të cilëve përfituan themelet e atij qytetërimi që më vonë do të shkëlqente në kohën e artë të Greqisë së vjetër, që askush nuk ia mohon këto merita, por jo që këto merita të fshijnë e të errësojnë ekzistencën dhe kontributin e madh të një populli parak. Një studiues i huaj si ai Miklosiç²⁵ na kujton se:

Në të gjithë Ballkanin janë shqiptarët që i kanë ruajtur elementet glotologjike vendore.

Madje, pas revolucionit grek të 1821, më saktë, ajo ishte një betejë midis të krishterëve shqiptarë dhe atyre myslimanë, duke qenë se ritmi i luftës, gjuha e përdorur në parlament, kodet etike si fustanella²⁶, brezi, hapi i komandantëve, etj., ishin në mënyrë tipike shqiptare. Vetë pjesa akademike greke në përpjekje për të ngritur përsëri sedrën e fjetur helene organizonin Konferenca me temë mbi pellazgjinë, me moton që ne kemi një prejardhje me ju shqiptarët, për aq kohë sa ata u mëkëmbën, dhe sot e kësaj dite, historianët e ndershëm të tyre pranojnë se:

neve na u desh të falsifikonim historinë, se ndryshe nuk do të ishim formuar, si në shekullin e VII-VIII para Krishtit, ashtu edhe pas revolucionit të ashtuquajtur grek.

Për këto e më në detaje do të shkruajmë edhe në kapitujt e tjerë, por për të kuptuar se përse gjuha gege me qendër Malësinë e veriut (Mirditë, Pult, Dukagjin, Kelmend, Dibër) dhe ajo toske me qendër Labërinë e Lalërinë, por edhe ajo epirote me qendër Thesprotinë janë brumi i bukës së gjuhëve evropiane. Mjafton të themi se:

Jo rastësisht, të gjitha proverbat e urta shqiptare që tingëllojnë me rimë, me magji, si poema, apo si poezi apo si një histori e tërë qiten me dy - tre fjalë, dhe rrallë herë me katër, ndërkohë që në të gjitha gjuhët e tjera si ajo greke, më pas latine, më pas anglosaksone apo neolatine, spanjolle, frënge, etj., shprehen me 7-8 fjalë²⁷ pa magji të fjalës, pa rimë dhe shpesh si e përkthyer me zor²⁸ (shih këtu kapitullin mbi proverbat e urta shqiptare).

²⁵ Frank MIKLOSIÇI, *Albanische Forschung*, v. 1860

²⁶ Rasim BEBO, *Dodona - Tempulli i Lashtë Shqipërisë*, fq. 237, v. 2010

²⁷ Viktor BAKILLARI, *Visare të Skraparit*, fq. 237, v. 2008

²⁸ *Po aty*, fq. 244, **Kush mëngon, blon - Fr.** *Qui premier arrive au moulin, premier doit moudre, ose: Travail d'aurore apporte l'or. Gjer. Wer zuerst kommt, mahlt zeurst, grinds, ose: First come, first served, ose: The early bird catches the worm. It. Chi primo arriva, primo macina, ose: Le are della mattina hanno l'oro in bocca. Sp. Los asuntos importantes, para mañana. Lat. Aurora musis amica, ose: Qui primus venerit, primus molet.*

Po aty, fq. 252, Çka barku, nxjerr bardhaku - Fr. *Ce que le sobre tient au coeur, est sur la langue du buveur. Gjer. Trunkener Mund verraetdes Herzens Grund. Angl. What soberness conceals, drunkennes reveals.*

Jo rastësisht, fjalët njërrrokëshe të shpikura qysh me njeriun parak evropian mbeten të pacënuara, ende sot në të përditshmen e folur gegënishte dhe toskërishte. Ato të kujtojnë gjykimin e dijetarëve se:

fjalët e shkurtra dëshmojnë vjetërsinë e një gjuhe.

Këto fjalë rrënjë sipas Gustav Mayer²⁹ dhe shumë autorëve të tjerë, janë 785 tinguj njërrrokësh, që përbëjnë bazën themelore të gjuhës së atëhershme dhe të sotshme, jo vetëm të shqipes, por edhe të gjuhëve evropiane si greke, latine e neolatine, ku këto të fundit paraqiten me jo më tepër se katër-pesë rrënjë primare³⁰, si p.sh., greqishtja paraqitet vetëm me nëntë rrënjë primare, ndërsa latinishtja vetëm me një.

Sigurisht, që forma filologjike njërrrokëshe apo ‘monosillabike’ është forma e parë filologjike e përdorur nga homosapiensët. Kjo njërrrokëshe përgjatë mijvëvjeçarëve nuk ka pësuar kurrfarë evolucioni në terma relative, duke ardhur deri tek gegënishtja njërrrokëshe e dardanëve shqiptarë. Është pikërisht kjo gjuhë (gegënishtja), sikundër ajo frigjiane dhe hitite që i formon fjalët me një *njërrrokëshe*, të ndërtuara me dy ose tre fonema, pra me dy ose tre tinguj apo shkronja, si p.sh.

“Dje na ka ra shi pa ia da”³¹.

Ose

Jam ka shku me pre dru n’pyll

Kjo vjen nga se ndryshimet fonologjike në varësi nga kushtet historiko-geografike, ndodh të jenë të papërfillshme. Për këtë veçori të disa gjuhëve, studiuesi Xhelal Ylli³² në një projekt të përbashkët në Universitetin “Erlange” në Gjermani, pohon se:

konservim i gjuhës sllave është për mbi 500 vjet, në disa fshatra të zonës veri-lindore të Shqipërisë, në kushte jo të favorshme. Përmendim rastin e Islandës me konservim prej mbi 1000 vjet, siç pohon J.A.Halloran, dhe qëndrueshmërinë e vetë shumerishtes në mbi 2000 vjet.

Ndërkohë që gjuha Shqipe, aftësinë e ruajtjes apo të konservimit të gjatë e si të paprekur, qysh nga bëlbëzimet e para të fondit bazë, edhe më parë se periudha shumë, e ka karakteristikë të veten. Ndaj, dhe jo rastësisht, gjithë ata gjuhëtarë të huaj që kanë dashur të gjejnë *rrënjët e gjuhës* së kombit të tyre, pas një sërë orvatjesh me gjuhët greke e latine, i janë drejtuar gjuhës shqipe. Ndaj dhe quhen albanolog ose shkenca e tyre quhet albanologji që ndryshe quhet dije mbi shqipen dhe shqiptarët, si ishte një albanologët e parë, prof. Johann George von Hahn.

²⁹ Gustav MAYER, *Fjalori Etimologjik Shqip*, fq. 31, v. 2007

³⁰ Eduard SHNEIDER, *Une race oubliée, Les Pelasges et leurs descendantes*, fq. 208, v. 1894

³¹ Naim LACEJ, *Tanagra*, v. 2012,

³² Ylli XHELALI, *Ref nga Joachim Matzinger, te Historia e Shqiptarëve*, fq.34, *Botime Perpjekja*, v. 2012

Jo rastësisht, dhe e kundërta është po aq e vërtetë, kur linguistë, historianë, gjeograf, etj., janë orvatur të shpjegojnë gjenezat e toponimeve, të fjalëve, të dokeve, të zakoneve, të etnografive të ndryshme, të pllakave shumere, etruske apo të stelës së Lemnosit, pa njohur më parë gjuhën shqipe, kanë gabuar, madje rëndë dhe me deformime historike. P.sh. Majkel Ventris, një djalosh, studiues anglez, që futi në qorrsokak pas viteve 50 të shekullit të kaluar gjithë pasardhësit evropianë lidhur me autoktoninë e gjuhës helene e latine në mesdhe, hoqi dorë nga zbërthimi i teksteve të vjetra të Kretës me anë të greqishtes e latinishtes. Ai nuk mundi të çkodonte, sikur edhe një fjalë të vetme prej këtyre shkrimeve³³, sikundër dhe shumë pasardhës të tij evropianë e më gjerë, për aq kohë sa nuk dinin ku binte gjuha shqipe ose më saktë se ku ishte fshehur kodi i gjuhës së parakëve të mbishkrimeve të Kretës apo të atyre më parë se Kreta.

Jo rastësisht, gjithë shqiptarët sot dhe mot-mot, kur ju është dashur të jetojnë jashtë atdheut të tyre, kanë mundur të mësojnë gjuhën e çdo vendi qoftë, në jo më pak se 2-6 muaj, sepse duket qartazi që gjuha parake (pellazge, ilire, albane, shqiptare) i shërben si gjuhë mëmë, që e ka pjellë gjuhën që iu duhet të kapin, dhe e kundërta është po aq e vërtetë, se të huajt këtu edhe kur përkushtohen iu duhet një kohë prej 2-6 vjet që të mësojnë gjuhën parake apo atë mëmë të gjuhës së tyre.

Jo rastësisht, të gjitha gjuhëve evropiane, nëse i çmontojmë rrokjen e pestë, të katërt, të tretë e të dytë, ajo që mbetet nuk ka kuptim në gjuhët e tyre, ndërkohë që gjuha shqipe luan me to, i fut si operatorë të lirë, sipas të madhit Zheji³⁴, ku dëshiron përdoruesi i saj, si emër, si fjalë përbërse, si folje, etj. P.sh., nga studiuesi amerikano-hebre, Zichini kemi një rastësi e domosdoshmëri njëherësh me shumë kuptim për fjalët rrënjë të gjuhëve evropiane. Ky autor, i shoqëruar nga një shqiptar në vitet '80, u ul dhe drekoi në hotel turizmin e asaj kohe në Elbasan dhe i shkoi mendja të porosite një gjellë tradicionale vendase. Dhe menjëherë kamerieri i bëlbëzoi si përmendësh menynë me “*tavë kosi*”. “Thuaje dhe njëherë”, i kërkoi i huaji për t’u siguruar. “Tavë kosi”, ia ktheu befaz kamerieri. “Edhe njëherë”, nguli përsëri këmbë studiuesi i huaj. “Tavë kosi”, ia shkoqiti kamerieri sërish, këtë herë me përbërësit e gatimit. Nga gëzimi, ai brofi, duke psherëtirë thellë: “Kam 20 vjet që studioj varret e Babilonisë e të Egjiptit dhe nuk dija se kujt kombi, vendi apo gjuhe i përkiste, jo vetëm fjalën *tav*, por edhe mënyrën e gatimit me përbërësit e saj”. Pra, ne i kemi dhënë gjuhëve të botës fjalën e thjeshtë e njërrokëshe *tav* e pastaj mund t’i kemi marrë sërish, fjalët e ndërtuara nga grekët e latinët: *tavola*, *tavolina*, *tabula*, *table*, etj.

Me sa thuhet, sot nga 6,700 gjuhë që fliten në botë, vetëm rreth 1,000 prej tyre gëzojnë shëndet të mirë. Në ditët tona, ritmi i shuarjes së tyre ka kapur shpejtësi të pa njohura më parë. Llogaritet një mesatare prej 10 gjuhësh që zhduken çdo vit. Ka edhe specialistë që

³³ Naim LACEJ, *Tanagra*, v.2012

³⁴ Petro ZHEJI, *Shqipja dhe Sanskritishtja*, Vol. I, fq. 22, v. 2005

parashikojnë zhdukjen e 50 deri 90% të gjuhëve deri në fund të shekullit. Sipas gjithë gjasave, ajo gjuhë kurrë nuk do të jetë shqipja. Ndërkohë, që ka mendime që shqipja bën pjesë te gjuhët që lëngojnë, me mjaft nekroza në trup, por edhe me tendenca të qarta vetëvrasëse. Shkurt, shqipja mund të braktisë ose të braktiset nga shqipfolësit shumë kohë para përfundimit të misionit të saj, për faktin se ajo nuk figuron, as në listën e tetëdhjetë gjuhëve më të shëndetshme në botë, ku janë të pranishme pothuaj të gjitha fqinjët e saj, greqishtja italishtja, serbishtja. Ka nga ata si gjuhëtari dhe shkrimtari A. Klosi³⁵ që vërente se ajo paraqitej e tillë gjysmë shekulli më parë. Duhet pasur përunjësi për të pranuar se:

Me të vërtetë nuk kemi trashëguar gjuhën e Shekspirit, as atë të Dantes, por as atë të Cirilit të Metodit, për të mos folur për gjuhën e Ungjijve të fqinjëve tanë jugorë, por kemi trashëguar gjuhën e Buzukut, që e bënte të qante edhe atë vetë.

Kemi trashëguar gjuhën që na e thoshte filozofi gjerman G.V.Lejbniz në një letër që ai i drejtonte revistës rumune “Albania”, ku ndër të tjera ai shkruante:

”shqipja është gjuha e ilirëve të lashtë...”³⁶

Kohën tepër të lashtë të shqipes na e jep edhe Robert Temple, kur thotë se³⁷:

Grekët dhe hebrejtë janë shumë të vonshëm në historinë e lashtë, saqë mund të themi që bëhet fjalë për mijëra vite distancë përpara se vetë emrat Greqi dhe Hebre, të vinin në jetë”.

Ndërkohë që edhe te “Iliada”, e cila këndon plotësisht Luftën e Trojës, grekët nuk ekzistojnë fare, te “Odiseja” këndohet sikur edhe grekët janë ndeshur në luftë me trojanët.³⁸

Gjithsesi, nga gjithë ky punim, zbulohet se as klerikët dhe as injorantët nuk kanë mundur të zhbëjnë këtë gjuhë, sepse qëndron si zonjë e rëndë, parake, si *at*, si *am*, si pjellëse e gjuhëve evropiane, kurator si mjeshtri me nxënësit e vet, që kur këta të fundit hedhin vickla, ajo nuk rresht së treguari atë të pazbuluarën, duke e bërë atë të pa asgjësueshme sepse:

- *ka pasur një strukturë gramatikore të përkryer, që si një themel i fortë i ka dhënë asaj një jetëgjatësi dhjetëra-mijëra vjeçare³⁹.*
- *ka pasur kategoritë gramatikore të emrit, që ashtu i ngurtësuar shërbente, si për të shprehur numrin njëjës, edhe atë shumës.*

³⁵ Ardian KLOSI, Robert Shvarc ose dritaret e qytetit tim, v. 2007

³⁶ G.V.Lejbniz “Albania”, 10 dhjetor 1709

³⁷ Robert TEMPLE, The Sirius Mystery, fq. 247, v. 1998

³⁸ Fiqiret BARBULLUSHI, Akili, Odiseja nuk ishin Helenë, fq. 90, v.2007

³⁹ Muharrem ABAZAJ, Kodi i Gjuhës Pellazgo Shqipe, fq. 54, v. 2011

- ka pasur kategoritë e mbiemrit si *mi ~ mirë; keq = keq; math ~ i madh; lok ~ i vogël; zi = i zi; bar ~ i bardhë.*
- folja ka pas qenë ndër kategoritë gramatikore më të përdorura, duke i pasur pothuajse të gjitha mënyrat, madje më shumë se të tjerat.
- përpos të tjerave ka pasur ndajfoljen e kohës, të vendit, të mënyrës dhe të sasisë.
- ka pasur fonetikën e vet me 24 shkronja, evolucioni i së cilës ka qenë mjaft i ngadaltë, gati i padallueshëm, ku pesë nga këto kanë qenë zanore (a,e,i,u,o). Fillimisht janë përdorur bashkëtingëlloret e zëshme, p.sh., çifti “t/d” më parë është përdorur si “d”, si emri “udhë” në fillim ka qenë “ut” dhe më vonë është bërë “ud” (d>dh),
- ka pasur theks, e cila binte mbi rrokjen-fjalë si gjuhë njërrrokëshe, ndërsa në fjalët e përngjitura theksi binte në pozicione të ndryshme.
- ka një sintaksë kështjellë e të pamposhtur, sipas gjuhëtarit Gjovalin Gruda, siç e thamë edhe më lart;
- ka një grumbull fjalësh deri në 350, disa thonë deri në 785 të tilla, që edhe po të zhbëhet e tëra ajo mund t’ia nisë nga e para, si për të riformuar gjuhën e saj, madje edhe të të tjerave.

Tamam ashtu siç thoshte shkencëtari Rumun Marin Soresku se:

“Shqipja është dëshmi e gjallë e qytetërimit të lashtë evropian⁴⁰”;

Studiuesi tjetër, Bentley, tregon se:

Shën Pali fliste gjuhën e lykaonëve, gjuhë e cila sipas studiuesit tjetër R. d’Angely ishte pellazgjishtja ose shqipja⁴¹.

Një studiues tjetër si Malte-Brun shprehet se⁴²:

lidishtja ishte ndoshta një dialekt i gjuhës frigjane dhe kjo e fundit ishte e të njëjtit burim me greqishten, ilirishten ose shqipen.

Po aty flitet se si gjuha trojane ngjason qartësisht:

me gjuhën dhe shkrimin e mëvonshëm fenikas arian, me atë runes të gotëve, me mbishkrimet në monedhat para-romane britanike, dhe ishte nëna e gjuhës dhe shkrimit të sotëm në Britani - e ashtuquajtur gjuha dhe shkrimi anglisht.

⁴⁰ Marin SORESKU, shkrim në gazetën shqiptare

⁴¹ Referencë nga Naim LACEJ, Tanagra, fq.194, v. 2012

⁴² Conrad Malte BRUN, *Precise de la Geographie Universelle*, Vol. IV, fq.113, v. 1812

“RRËNJËT TONA”